

Försvvarshögskolan

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Klas Ahlqvist		HOP1 23 / SA Magister
Handledare		Antal ord: 11 219
Stefan Lundqvist	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2UK022
NY I KLASSEN – VILKEN ROLL SÖKER SVERIGE? En komparativ fallstudie av Sveriges och Polens samverkans- och militärstrategier.		
Sammanfattning: Genom Sveriges medlemsansökan till Nato bryter staten en lång tradition av militär alliansfrihet. Den militära alliansfriheten har sedan Sverige senast var i krig syftat till att landet skulle kunna förbli neutralt i händelse av krig i närområdet. Enligt svenska politiker har denna isolationistiska strategi varit en bidragande orsak till att Sverige klarat sig undan krig i mer än 200 år. Med den historiska bakgrunden är därför Sveriges erfarenheter av att vara medlem i en militär allians ringa. Polen däremot har sedan 1999 varit medlem i Nato och har därför mer än 20 års erfarenheter vilka Sverige skulle kunna dra nytta av i ett kommande medlemskap i Nato. Denna studie analyserar vilka samverkans- och militärstrategiska val Polen och Sverige gjort före och efter respektive stats val att bli medlemmar i Nato. De polska erfarenheterna från mer än 20 års medlemskap appliceras därefter på en svensk kontext där dessa erfarenheter identifierar möjliga strategiska vägval för Sverige. Slutligen diskuteras huruvida det är möjligt att på förhand identifiera konsekvenser av en stats val av samverkansstrategi utifrån en annan stats erfarenheter. Sverige kommer behöva se över sina militärstrategiska medel och metoder för att nå de militärstrategiska målen. Den nu valda samverkansstrategin, att ingå i en militär allians och balansera det upplevda hotet, innebär att Sverige inte längre enbart kan fokusera på statens enskilda behov utan behöver även väga in Natos behov för att bidra till kollektiv säkerhet inom alliansen. Om Sverige väljer att sätta svenska intressen före Natos kan det innebära att Sverige inte uppfattas som trovärdig, pålitlig och solidarisk.		
Nyckelord: Hotbalans teori, militärstrategi, Nato, Polen, samverkansstrategi, Sverige,		

Innehåll

1	INLEDNING	3
1.1	BAKGRUND	3
1.2	PROBLEMFÖRMULERING	4
1.3	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	5
1.3.1	<i>Syfte</i>	6
1.3.2	<i>Forskningsfråga</i>	6
1.4	MATERIAL OCH AVGRÄNSNINGAR	7
1.4.1	<i>Källor</i>	7
1.4.2	<i>Avgränsningar</i>	7
1.4.3	<i>Begreppsanvändning</i>	7
1.5	DISPOSITION	9
2	TEORI	10
2.1	MAKTBALANS – BALANSERING KONTRA TRIUMFVAGN	11
2.2	HOTBALANS – EN UTVECKLING AV MAKTBALANSTEORIN	11
2.2.1	<i>Varianter av balanseringstrategin</i>	12
2.3	ALTERNATIV TILL BALANS- OCH TRIUMFVAGNSSTRATEGIERNA	12
2.3.1	<i>Uppvaktningsstrategin</i>	13
2.3.2	<i>Isolationistisk strategi eller distanseringsstrategi</i>	13
2.4	ETT MÖJLIGT HELHETSGREPP	13
2.5	RISKSPRIDNING	14
2.6	KRITIK	14
3	TIDIGARE FORSKNING	15
4	METOD	17
4.1	ANALYSVERKTYG	18
4.2	GENOMFÖRANDE	19
4.2.1	<i>Val av fall</i>	20
5	ANALYS	22
5.1	VÄGEN TILL MEDLEMSKAP	22
5.1.1	<i>Polen</i>	22
5.1.2	<i>Sverige</i>	23
5.2	EFFEKTER AV MEDLEMSKAPET	26
5.2.1	<i>Polen</i>	26
5.2.2	<i>Sverige</i>	28
5.3	SLUTSATSER	29
6	DISKUSSION	31
6.1	RESULTATDISKUSSION	31
6.1.1	<i>Sveriges intresse att uppfattas som en trovärdig, pålitlig och solidarisk medlem</i>	31
6.1.2	<i>Balansering eller triumfvagn?</i>	32
6.1.3	<i>Riskspridning</i>	33
6.1.4	<i>Miljö</i>	33
6.2	METODDISKUSSION	34
6.3	VIDARE FORSKNING	35
7	REFERENSER	37

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Sverige ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk medlem i Nato. Som medlem i Nato ska Sverige över tid delta på bredden i insatser, aktiviteter och operationer inom ramen för Natos åtgärder för avskräckning och försvar (Försvarsdepartementet 2023).

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Som en konsekvens av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och ett förändrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge omvärderade Sverige under 2022 sin militära samverkansstrategi – valet att vara medlem eller inte i en försvarsallians – och ersatte den militärt alliansfria linjen med att söka medlemskap i den Nordatlantiska fördragsunionen (Nato) (Regeringen 2023). Fram till och med den 16 februari 2022 ansåg Sveriges regering att Sveriges militära alliansfrihet tjänat Sverige väl och hade bidragit till stabilitet och säkerhet i Europa (Linde 2022, 1). Av den anledningen förelåg det inga skäl att förändra den svenska säkerhetspolitiska linjen – och ansluta Sverige till en militär allians – vilken därmed skall ligga fast. Rysslands invasion ledde den 16 mars till att Sveriges regering samlade riksdagens partier för säkerhetspolitiska överläggningar och en arbetsgrupp tillsattes. Arbetsgruppen presenterade den 13 maj 2022 sin rapport *Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge – konsekvenser för Sverige* och endast tre dagar senare ansökte Sverige om medlemskap i Nato (Regeringen 2023). På tre månader hade alltså Sverige, som inte varit medlem i en militär allians sedan 1810-talet, tagit ett säkerhetspolitiskt beslut, vilket beskrivits som en total omsvängning (Knutsson 2022).

Det polska närmandet mot Nato inleddes 1989 i samband med Polens transformationsprocess till ett demokratiskt styre. Polens medlemskap i Warszawapakten (WP)¹ innebar dock att landet fick närma sig ett samarbete med Nato gradvis (Ministry of National Defence Republic of

¹ Warszawapakten grundades 14 maj 1955 genom ett avtal mellan Albanien, Bulgarien, Polen, Rumänien, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien, Ungern och Östtyskland. Försvarsalliansen bestod till och med 1991 och upphörde i samband med Sovjetunionens upplösning (Lindahl 2023).

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Poland 2023). Först när det *Kalla kriget*² tog slut och Sovjetunionen upplöstes – i och med det upplöstes även WP – kunde omdaning av Polens säkerhetspolitik slutföras och ett aktivt samarbete med Nato inledas. Åtta år efter att WP hade upplöstes, den 12 mars 1999, blev Polen återigen medlem i en stor försvarsallians då anslutningsfördraget överlämnades och Polens medlemskap formaliserades.

Sverige har under mer än 200 år valt att inte ingå i militära allianser. Polen, för sin del, tvingades efter det andra världskriget att göra ett motsatt strategiskt vägval genom att först bli medlem i WP under 1955–1991 och därefter Nato från 1999. Det polska inträdet i Nato innebar dock att staten formellt befann sig i en helt ny situation mot den Polen tidigare hade haft i WP, där Polen hade varit medlem sedan alliansen bildades. Nu anslöts Polen till en allians som varit verksam under 50 år och behövde hitta sin nya roll. På samma sätt förväntas nu Sverige bli medlem i Nato och kommer då sannolikt stå inför liknande utmaningar för att passa in i den för Sverige okända situationen. Kan Sverige dra nytta av de erfarenheter Polen dragit som medlem i Nato för att bli och förbli en trovärdig, pålitlig och solidarisk medlem?

1.2 Problemformulering

Senaste gången Sverige hade en samverkansstrategi som innebar att landet utgjorde en del av en militär allians var under Napoleonkriget 1812–1814 då Sverige 1813 anslöt sig till Storbritanniens och Rysslands krig mot Frankrike med förhoppning om att kunna erövra Norge från Danmark (Lindqvist 2002, 529). Sedan dess har Sverige således inga erfarenheter av att ingå i en militär försvarsallians.

I slutet av 2002 publicerades resultaten av den av Sveriges regering beslutade utredningen *Fred och säkerhet – säkerhetspolitiska utredningen* vilken gav svar på vilken säkerhetspolitisk miljö som rådde mellan åren 1969–1989 samt hur Sverige i den miljön hade agerat politiskt och militärt (Utrikesdepartementet 2001). Enligt utredningen var det tydligt att det stora hotet mot

² Kalla kriget är den period av säkerhetspolitisk spänning mellan USA och Sovjetunionen från andra världskrigets slut fram till dess att Sovjetunionen upplöstes 1991. Genom sina respektive medlemskap i försvarsallianserna Nato (USA) och Warszawapakten (Sovjetunionen) påverkade spänningarna under perioden hela den Europeiska säkerhetspolitiken (Lindahl 2023).

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Sverige var Sovjetunionen och att detta hot var militärt. Uppfattningen hos både politiker och allmänhet var att det var neutralitetspolitiken som bidragit till att Sverige undvek att bli indragna i de båda världskrigen vilket innebar att fortsatt neutralitet var det enda möjliga alternativet. Begreppet neutralitet är dock endast tillämpligt i krigstid och Sverige fick därför utveckla en politik som innebar att landet inte ingick i militära allianser eller deltog i verksamhet som skulle kunna omöjliggöra neutralitet vid ett nytt europeiskt storkrig. Under det kalla kriget löd mantrat för den svenska varianten av neutralitetspolitik: *militär alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i händelse av krig*,

Under det kalla kriget präglades således svenska beslutsfattare att sträva efter alliansfrihet och neutralitet. Efter den 24 februari 2022 – när Ryssland inledde sitt anfällskrig mot Ukraina – ökade återigen spänningarna mellan väst och öst – med Nato på ena sidan och Ryssland på den andra. I motsats till den säkerhetspolitiska linjen under det kalla kriget – att inte gå med i en militär allians – beslutar Sverige denna gång att ansöka om medlemskap i Nato (Nato 2022a). Beslutet kom efter det att en arbetsgrupp ur Sveriges riksdag – ledd av dåvarande utrikesministern och med representation av riksdagens samtliga partier – presenterat rapporten *Ett försämrat säkerhetspolitisk läge – konsekvenser för Sverige (2022)*. I rapporten framgår att de samarbeten Sverige har inom försvar – och säkerhetspolitik förvisso har skapat förutsättningar och bidragit till en hög grad av interoperabilitet med Sveriges partnerländer men samarbetena innebär inte några garantier om hjälp utifrån vid hot eller angrepp mot Sverige. Att utveckla bilaterala avtal innefattande denna typ av försvarsgarantier är, enligt rapporten, inte heller ett realistiskt alternativ.

Trots att rapporten beskriver vad det innebär för Sveriges roll i den internationella kontexten och hur redan existerande samarbeten genom ett Natomedlemskap kan fördjupas framgår det inte *hur* ett medlemskap påverkar Sveriges kommande framtid.

1.3 Syfte och frågeställning

Avsnittet beskriver varför studien har både ett inomvetenskapligt och ett utomvetenskapligt syfte samt hur frågeställningarna följer de två syftena.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

1.3.1 Syfte

Föreliggande studie har två syften. Det första syftet är att identifiera eventuellt kommande effekter för Sveriges militära strategi vid ett medlemskap i Nato, vilket är utomvetenskapligt och kan bidra till att identifiera ytterligare forskningsområden eller forskningsfrågor.

Studiens andra syfte är inomvetenskapligt och bidrar till att pröva en möjlig metod för att på förhand kunna dra slutsatser om vilka konsekvenser en vald samverkansstrategi kan innebära för en stat. Detta syfte besvaras i första hand genom studiens val av analysverktyg och metod och i andra hand genom studiens avslutande diskussion.

1.3.2 Forskningsfråga

Då föreliggande studie både har ett utomvetenskapligt och ett inomvetenskapligt syfte delas forskningsfrågorna upp på motsvarande sätt. Studiens huvudfråga är kopplad till det i huvudsak utomvetenskapliga syftet – att identifiera erfarenheter från en jämförbar stat och föra en problematiserande diskussion avseende framtida svenska vägval.

1. *Vilka polska erfarenheter, avseende medel och metod, utifrån val av militär- och samverkansstrategi kan identifiera möjliga militärstrategiska vägval för Sverige i ett kommande medlemskap i Nato?*

Fråga 1 underbyggs av två stödfrågor,

- 1.1 *Vilka militära strategier kan identifieras hos respektive stat före Polens medlemskap respektive Sveriges medlemsansökan till Nato?*
- 1.2 *Vilka effekter har vald samverkansstrategi, som medlem i Nato, inneburit för Polens militära strategi?*

För att besvara studiens andra syfte används följande frågeställning:

2. *Går studiens valda analysverktyg, utvisande en stats valda samverkansstrategi, använda för att på förhand dra slutsatser om hur valet påverkar statens militära strategi?*

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

1.4 Material och avgränsningar

1.4.1 Källor

Föreliggande studie använder endast öppna källor. Inom internationella relationer kan det förekomma hemliga dokument och/eller avtal vars innehåll skulle kunna leda till andra slutsatser än de som presenteras i denna studie.

Till studien har ingen egen insamling av data skett utan studien använder sig av existerande empiri publicerad främst av respektive stats offentliga organ eller oberoende institutioner. Avseende offentliga dokument från en statsförvaltning föreligger det en risk att dessa dokument kan ha utelämnat information som skulle kunna innebära att statens anseende påverkas negativt.

Sekundärkällor som använt en liknande eller samma metod som denna studie har använts i syfte att jämföra denna studies resultat mot annan forskning. De sekundärkällor som använts är i huvudsak publicerade av oberoende institutioner, exempelvis Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI). Rapporter av denna typ har i sin tur i huvudsak använt primärkällor från offentliga organ.

1.4.2 Avgränsningar

Studien är avgränsad till att omfatta analyser om Sveriges och Polens valda samverkansstrategier gentemot Nato från Kalla krigets slut fram till september 2023.

Både Polen och Sverige har gett uttryck för att den Europeiska unionen spelar en viktig betydelse för säkerheten i Europa. Denna studie fokusera däremot endast på den av staten valda samverkansstrategin i förhållande till Nato, dess medlemmar och partners inom Natos olika partnerprogram.

Studien är avgränsad till att endast jämföra Sveriges strategier i förhållande mot Polen. Det förekommer inslag av mindre jämförelse med andra stater än Polen där syftet är att förstärka eller kritiskt värdera ett resultat.

1.4.3 Begreppsanvändning

I studien används ett flertal begrepp vilka i förväg behöver beskrivas och förklaras. Betydelsen och meningen av begreppen följer den betydelse vilken använts i den av studien använda teoretiska och empiriska litteratur. Valet att använda samma begreppsanvändning som i använd

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

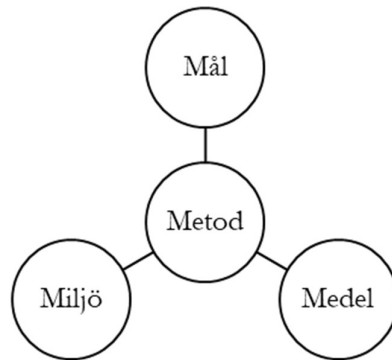
empiri möjliggör därmed både jämförbarhet av föreliggande studies analys och slutsatser samt en utveckling av aktuell forskning. Nedan följer en redovisning av de vanligaste förekommande begreppen och dess betydelse inkluderande en hänvisning till använd empiri.

Strategi: Begreppet strategi används i denna studie motsvarande det som Westberg beskriver i *Svenska säkerhetsstrategier – Teori och praktik* (Westberg 2021, kap. 2). Begreppet omfattar i denna studie en stats sammanfattade ansträngningar för att nå ett politiskt mål. Begreppet kan kombineras med olika prefix för att nå ett specificerat mål exempelvis syftar då utrikesstrategi till att nå ett utrikespolitiskt mål och inrikespolitisk strategi till att nå inrikespolitiska mål. Utan prefix används begreppet som ett generellt begrepp för den politiska viljan.

Säkerhetsstrategi: I denna studie används prefixet säkerhet- till begreppet strategi och innefattar därmed de politiska ansträngningar syftandes till att nå ett säkerhetspolitiskt mål. I analysverktyget framträder begreppet som en kombination av två ytterligare, med strategi sammansatta, begrepp, *samverkansstrategi* och *militärstrategi* vilka finns redovisade nedan.

Samverkansstrategi: I studien undersöks vilken strategi en stat väljer för att säkra sina säkerhetspolitiska mål. Med samverkansstrategi i denna studie menas vilket val staten gör avseende de teoretiska begreppen *balanseringsstrategi*, *triumfvagnsstrategi*, en *isolationistisk strategi* eller en *riskspridningsstrategi*.

Militärstrategi: Med militärstrategi menas i studien den kombination av begreppets delkomponenter *metod*, *medel* och *miljö* vilka ska leda till ett militärstrategiskt mål. Då strategin är förbehållen politiken är det med vilka metoder och medel som politiken styr sina militära resurser som menas i denna studie. Samspelet mellan komponenterna förhåller sig enligt Edström och Gyllensporre (2014) som i figur 1 nedan.

Figur 1 – Figuren utvisar det inbördes beroendet mellan säkerhetsstrategins delkomponenter. Från Edström och Gyllensporre (2014).

Mål: Begreppet är en av de fyra delkomponenterna i begreppet militärstrategi. Begreppet används för att beskriva de av politiken fastställda målsättningar en viss metod eller medel ska leda till.

Medel: Som en beståndsdel av strategin utgör medel de resurser som en stat förfogar över för att nå ovanstående beskrivet mål.

Metod: Metoden ses som det i förhållandet mellan mål, medel och miljö som binder de tre samman.

Miljö: Begreppet miljö omfattar de faktorer som påverkar den omgivning inom vilken militärstrategin ska verka. Hit hör både fysiska faktorer som geografi och icke fysiska faktorer så som historiska erfarenheter i en intern och extern form. Exempelvis kan faktorn intern geografi påverka hur en stat väljer att använda sina militära medel.

1.5 Disposition

Studiens disposition är indelad i sju avsnitt inkluderande detta inledande avsnitt. Det följande avsnittet – 2. Teori – avhandlar teorierna om makt- respektive hotbalans samt dessa teoriers variationer och övriga strategier vilka utgör studiens ramverk och bidrar till att förklara flera av studiens viktiga begrepp.

Efter teoriavsnittet följer – 3. Tidigare forskning – som ger en översikt över den aktuella forskningen där teorierna i avsnitt 2 använts och därmed har en motsvarande begreppsflora som

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

föreliggande studie. Avsnittet innehåller även en redovisning av den viktigaste empiri vilken är använd i denna studie. I denna redovisning ingår även centrala frågeställningar och resultat avseende respektive studie eller rapport.

Det fjärde avsnittet – 4. Metod – ger en beskrivning av hur denna studie genomförts. En beskrivning ges över hur resultaten av empirin analyserats fram och hur den presenteras.

5. Analys – innehåller studiens analys av empirin och analysens resultat. Denna del är indelad i två sektioner där den första sektionen analyserar Sveriges respektive Polens samverkans- och militära strategier före Polens medlemskap i – respektive Sveriges medlemsansökan till – Nato. Den andra sektionen av avsnittet innehåller en analys av Polens utveckling av samverkans- och militärstrategi. Sektionen innehåller även en analys av Sveriges agerande efter medlemsansökan till Nato. I slutet av stycket presenteras gemensamma slutsatser av de svenska och polska strategierna där resultaten från respektive stat ställs mot varandra. I denna del besvaras även studiens första frågeställning.

I det följande avsnittet – 6. Diskussion – förs en avslutande diskussion kring hur studiens resultat svarar upp mot studiens problemformulering och syfte. Här återfinns även en kritisk diskussion rörande val av metoder och vilka konsekvenser det haft för studiens utformning och resultat. Avsnittet avslutas med en redogörelse för ytterligare frågeställningar och problemområden vilka kan ligga till grund för vidare forskning. Metoddiskussionen i detta stycke svara på föreliggande studies andra frågeställning.

I det avslutande avsnittet – 7. Referenser – återfinns en sammanställd lista över de böcker, rapporter och artiklar vilka använts i studien.

2 Teori

Avsnittet nedan är en sammanfattning av de viktigaste teorierna som studien använder sig av. Beskrivningen bidrar även till att definiera flera av de begrepp som senare kommer användas i studiens analys, resultat och diskussion.

2.1 Maktbalans – balansering kontra triumfvagn

En av de mest framstående teoretikerna inom neorealismen, eller strukturell realism, var Kenneth Waltz (1924–2013) som menade att statssystemet i grunden är anarkistiskt varför varje stat självständigt måste värna sitt oberoende och sin överlevnad (Waltz 1967, kap. 6). Genom samarbeten och olika former av allianser mellan stater förändras balansen mellan de motstående makterna. Det är i denna förändringsprocess som substansen av maktbalansteorin återfinns enligt Waltz (1967, 218). Genom att samarbeta och bilda allianser tillsammans med andra, politiskt eller militärt svagare stater, eftersträvas en maktbalans där makten utgör medlet och en ökad säkerhet är målet (Waltz 1979, 122,126). När en stat genom denna typ av samarbeten försöker skapa en motvikt mot en , enligt Waltz, mäktigare stat har denna samverkansstrategi kommit att benämnas för *balanseringsstrategi*. I motsats till balanseringsstrategin kan en stat även välja att samarbeta eller ingå allians med den stat som uppfattas vara den mäktigare av alternativen. Stater som väljer denna samverkansstrategi –en *triumfvagnsstrategi* – har ofta härigenom en förhoppning om att vid en eventuell konflikt stå på den vinnande sidan och därigenom kunna ta del av de frukter en förväntad seger skulle innebära. Enligt Waltz utgör på så sätt balanseringsstrategin och triumfvagnsstrategin de två motstående ytterligheterna av maktbalansteorin.

2.2 Hotbalans – en utveckling av maktbalansteorin

Stephen Walt (1955–) har i sin forskning byggt vidare på Waltz maktbalansteori och undersökt staters motiv bakom att välja en balanserings- eller triumfvagnsstrategi (Walt 1985). Han menar att den avgörande faktorn för vilken strategi en stat väljer inte beror på den makt som en annan stat upplevs besitta. I stället menar Walt att det är det hot detta alternativ upplevs kunna utgöra mot den egna statens säkerhetsintressen. Däremot är strategierna för att omhänderta dessa upplevda hot de samma som i Waltz maktbalansteori där staten antingen tillsammans med andra kan välja en strategi mot det upplevda hotet – en balanseringsstrategi – eller ingå en allians med det upplevda hotet – en triumfvagnsstrategi. Balanseringsstrategin väljs i första hand av stater som genom detta val strävar efter att:

- 1 undvika att i ett senare skede domineras av den starkare makten/större hotet eller
- 2 få en större möjlighet att påverka inom den svagare alliansen eftersom även den eller de potentiella samarbetsstaterna upplever ett yttre hot och är i behov av alliansen.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Alternativet till balanseringsstrategin – triumfvagnsstrategin – delar Walt in i två varianter. Genom en *offensiv triumfvagnsstrategi* söker staten tidigt upp den starkare staten och hoppas härigenom kunna få fördelar av att varit på den vinnande sidan och tidigt uppvisat en lojalitet. Vid en *defensiv triumfvagnsstrategi* försöker staten undvika att aktivt ta ställning för den aggressivare eller starkare staten. Med den defensiva triumfvagnsstrategin är det enligt Walt lättare att hävda oberoende om triumfvagnen inte är triumferande. Ytterligare ett motiv att välja en triumfvagnsstrategi är att avleda uppmärksamheten från sig själv och rikta den mot den aggressivare staten. Oavsett offensiv eller defensiv triumfvagnsstrategi menar Walt att i slutändan kommer fler stater välja en balanseringsstrategi före en triumfvagnsstrategi.

2.2.1 Varianter av balanseringstrategin

När en stat, efter sin hotbedömning, valt en balanseringsstrategi före en triumfvagnsstrategi uppstår en ny fråga för staten, vilken typ av allierad ska staten vara? Ur denna fråga framträder två valmöjligheter eller variationer av strategin. Antingen väljer staten att göra sitt yttersta – och bidrar i så stor utsträckning som möjligt – för att den aktuella alliansen ska upplevas så motståndskraftig som möjligt mot det yttre hotet. Alternativt intas en mer passiv strategi där staten försöker bidra så lite som möjligt och låter alliansens övriga medlemmar bidra till säkerheten. Det första alternativet, att bidra till säkerhet, har inom alliansforskningen kommit att kallas för *kedjegang* (Christensen och Snyder 1990). En stat som inte bidrar och i stället konsumerar säkerhet använder sig av den strategi som fått benämningen *gratisåkning*.

2.3 Alternativ till balans- och triumfvagnsstrategierna

Både maktbalansteorin och hotbalansteorin bygger på att en stat kan välja antingen en balanseringsstrategi eller en triumfvagnsstrategi och hur varianter av dessa två strategier kan användas för att staten ska nå sina säkerhetspolitiska målsättningar. I en värld som inte enbart består av två valmöjligheter – i en multipolär värld – uppstår det valmöjligheter vilka vare sig går att klassificera som en balanserings- eller triumfvagnsstrategi. I sin forskning om mindre staters samverkansstrategier har Elgström (2000) genom att studera Sveriges strategier under 1800-talet lyft fram alternativa strategier för stater vilka inte är medlemmar i en allians.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

2.3.1 Uppvaktningsstrategin

En stat kan då försöka få stöd från en allians utan att formellt söka medlemskap i samarbetet. Denna *uppvaktningsstrategi* ska då leda till att den uppvaktade alliansen erbjuder sin hjälp till den icke allierade staten. För att lyckas med en sådan strategi behöver dock den alliansfria visa att den inte enbart är beredd att ta emot stöd utan behöver även påvisa att staten vid behov är beredd att bidra till den uppvaktade staten eller alliansen.

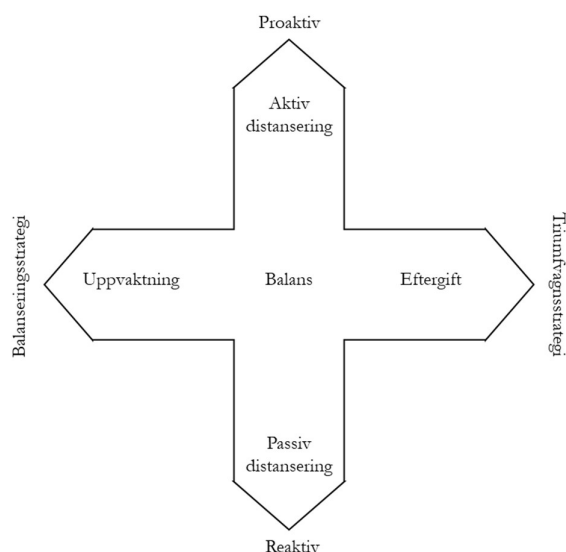
2.3.2 Isolationistisk strategi eller distanseringsstrategi

Den fjärde varianten efter balanserings-, triumfvagns- eller uppvaktningsstrategi har fått benämningen *isolationistisk strategi*. Vid en sådan strategi samarbetar inte en stat med vare sig en annan stat eller allians utan får då förlita sig på statens egen försvarsförmåga och självständigt säkra sina säkerhetspolitiska intressen. Den isolationistiska strategin har delats upp i två varianter, en aktiv och en passiv. Den aktiva strategin innebär att staten är tydlig i den säkerhetspolitiska dialogen med andra stater och tar avstånd från alla eventuella allianser. Den strategin har därför även kommit att kallas för *distanseringsstrategi*. Vid en mer passiv strategi försöker staten snarare att undgå inblandning genom att gömma sig. Denna strategi kan således utövas *aktivt* eller *passivt*. Vid en sådan strategi kan staten antingen aktivt påtala att staten står utanför alla former av allianser och *distansera* sig eller så kan staten inta en *passiv distanseringsstrategi* som innebär att staten gömmer sig och försöker undgå att bli utsatt för hot.

2.4 Ett möjligt helhetsgrepp

Elgströms (2000) forskning presenterar även ett ramverk som visar hur de olika strategierna förhåller sig till varandra. Styrkan i modellen är att den illustrerar komplexiteten som strategierna skapar då förhållandena inte är digitala utan rör sig mellan proaktiva och reaktiva val samt mellan balanserings- och triumfvagnsstrategierna (se figur 2) (Elgström 2000, 2). Modellen nedan medför att fler variationer av samverkansstrategier – än de Waltz (1979) i sin och Walts (1985) redovisat i sina teorier – framträder.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Figur 2 – Säkerhetsstrategier för en småstat. Översatt och egenskapad figur efter grundmodell av Ole Elgström (2000, 31)

2.5 Riskspridning

Förutom att valet av strategier enligt ovan kan röra sig på en skala mellan de olika strategierna och mellan valet att vara proaktiv eller reaktiv kan en stat välja en kombination av olika strategier. Genom att använda denna typ av *riskspridningsstrategi* läggs inte alla ägg i en korg. Riskspridning går att applicera både i en balanseringsstrategi och i en isolationistisk strategi. Vid en balanseringsstrategi kan staten genom att stärka andra politiska plattformar eller organisationer, vilken/vilka staten är medlem i eller har ett förhållande till, minska beroendet av att säkerheten blir beroende av en organisation, staten väljer med andra ord medlemskap i flera allianser. Om staten i stället eftersträvar en mer isolationistisk strategi kan riskerna spridas genom *multipla uppvaktningsstrategier* (Westberg 2021, 45).

2.6 Kritik

Waltz maktbalans teori har kritiserats av flera forskare. Buzan och Little (2009) menar att Waltz använt för få indikatorer för att lägga fram sin teori vilket de menar bevisas av historien. Bland annat menar de att historien bevisat att konstanten i internationella relationer, tvärt emot Waltz resonemang, inte är anarki och att mönstren och texturerna, vilka Waltz menar är återkommande, i själva verket är högst varierande.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Oavsett den kritik som ges till teorierna om makt och hotbalans ger dessa teorier en användbar begreppsflora som i den föreliggande studien är användbar för att identifiera den eller de strategier som Sverige och Polen valt.

3 Tidigare forskning

Inom forskningen kring samverkansstrategier och militära strategier, med utgångspunkt i Waltz och Walts teorier, har Westberg med flera i sin forskning analyserat svenska säkerhetsstrategier och dess påverkan på svensk säkerhetspolitik. I bokserien *Svenska säkerhetsstrategier* beskrivs ingående Sveriges mål, metoder och samverkansstrategier från 1800-talet och fram till 2023 (Westberg 2015, 2021, 2023). Förutom Westbergs fokus på svenska säkerhetsstrategier publicerade han tillsammans med Edström en komparativ studie av de stater som blev nya Natomedlemmar mellan 1999 och 2013 och vilka strategier dessa stater valt (Edström och Westberg 2022). Gemensamt för ovanstående forskning är att de i huvudsak är av konstaterande art utifrån ett faktiskt händelseförlopp och svenska faktiska val av samverkansstrategi. Bokseriens senaste upplaga, *Svenska säkerhetsstrategier – från neutralitetspolitik till ansökan om Natomedlemskap*, diskuterar möjliga framtida försvarssamarbeten men det konstateras att det är för tidigt att uttala sig om vilka samarbeten som har potential att bli verklighet (Westberg 2023, 178). Av vikt för föreliggande studie är det analysramverk som presenteras för att identifiera, förklara och utvärdera säkerhetspolitiska strategier. Motsvarande ramverk har Westberg använt i både sin egen bokserie *Svenska säkerhetsstrategier*, och tillsammans med Edström (2022) i den komparativa fallstudien av Natos nya medlemsstater efter 1999. Håkan Edström och Jacob Westberg är docenter och universitetslektorer vid Försvarshögskolan. Edström (Försvarshögskolan u.å.) är verksam vid institutionen för statsvetenskap och juridik och Westberg (Försvarshögskolan u.å.) vid institutionen för krigsvetenskap och historia. Bokserien *Svenska säkerhetsstrategier...* är i huvudsak riktad mot universitetsstudier, och då som utbildningsmaterial, men kan även utgöra underlag för forskning och debatt. Även fallstudien av Edström och Westberg (2022) riktar sig i första hand till studerande inom internationella relationer.

Från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) publicerades 2012 en rapport av Bo Ljung och Karlis Neretnieks. Rapporten, *Polsk säkerhet idag och imorgon*, sammanställdes på uppdrag av Försvarsdepartementet i samband med Polens ökade engagemang inom internationell

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

säkerhetspolitik under 2010-talet. Genom att söka svar på tio frågor presenterar rapporten polsk säkerhetspolitik i en svensk kontext (Ljung och Neretnieks 2012).³ Fem av de tio frågorna har en bärighet mot denna studie och rör Polens säkerhetspolitiska målsättningar, synen på Nato och EU, Polens roll i Östersjöregionen, Polens säkerhetspolitiska syn på Sverige och möjligheter till polskt-svenskt samarbete samt styrande faktorer för den polska försvarsmaksreformerings (Ljung och Neretnieks 2012, 10). I rapportens slutsatser framgår att Polens målsättningar förskjutits i syfte att kompensera för ett minskat amerikanskt inflytande i Europa med ett ökande säkerhetsintresse i Östersjöområdet men med bibehållet fokus på grannarna i Östeuropa och Baltikum. För Polen är ett sammanhållet Nato viktigt och ett eventuellt samarbete med Sverige bedöms som svårt om Sverige står utanför alliansen.

Kupiecki (2019) har publicerat, *Poland and NATO after the cold war*, som i två delar beskriver Polen före respektive efter anslutningen till Nato. Verket är en fortsättning och komplettering till Kupieckis, *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*, och belyser särskilt den polska synen på Nato. Boken är en historisk tillbakablick och redogör för motiven bakom den Polska Natoansökan efter Warszawapaktens upplösning och hur landet utvecklats efter Natoanslutningen. Som Natomedlem har Polen kontinuerligt kunnat anpassa sina nationella säkerhetsfunktioner med en förvissning om Natos stöd och förmågor om de egna funktionerna inte skulle räcka till (Kupiecki 2019, 5). Kupiecki (2019, 24) menar att Nato skapar förutsättningar på lång sikt för ett militärt skyddsnät mot oväntade hot, en gemensam träningsplattform vilken möjliggör fungerande samarbeten i gemensamma operationer och skyddar Europas mindre stater mot supermakternas eventuella överenskommelse. Vidare belyser han även att Nato är plattformen för ett ökat samarbete mellan Nato, Ryssland och tidigare medlemmar i WP.

Den aktuella vetenskapliga diskursen rörande Sveriges ansökan om medlemskap i Nato omfattar Sveriges medlemsprocess, exempelvis hur Turkiet och Ungern genom att inte ratificera den svenska ansökan påverkar Natos inre balans eller gynnar Ryssland (Andersson 2023). Ett uteblivet svenskt medlemskap innebär att Nato inte kan ta ett helhetsgrepp om

³ FOI har inte publicerat någon ny rapport avseende polsk säkerhet i en svensk kontext efter att Sverige ansökt om Natomedlemskap.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

säkerhetsplaneringen för Arktis-Östersjön-Baltikum vilket påverkar det strategiska djupet. Turkiets och Ungerns fördröjning av ett svenskt Natomedlemskap förekommer för Andersson som ironiskt då Sverige tydligt gett stöd både till den turkiska och den ungerska EU-ansökan. Jan Joel Andersson är verksam som senior analytiker vid EUs institution för säkerhetsstudier (EUISS) (European Union Institute for Security Studies u.å.).

Ett annat exempel ur diskursen är hur Sveriges medlemsansökan forcerades fram av Finland (Lundqvist 2023). Den finska presidenten, Sauli Niinistö, träffade USA:s president, Joe Biden, redan den 4 mars 2022 och Finland fick genom detta möte ett försprång gentemot Sverige avseende en eventuell Natoanslutning. Ytterligare tecken på att det var Finland som hade initiativet är det faktum att Finland presenterar sin säkerhetsanalys i april 2022 medan det dröjer till mitten av maj innan den svenska motsvarigheten presenteras. Även Stefan Lundqvist är verksam vid Försvarshögskolan och institutionen för krigsvetenskap och historia (Försvarshögskolan u.å.).

Ovanstående forskning har genom kontroll mot checklistan avseende bedömning och analys av dokument (Bryman och Nilsson 2018, 682) funnits tillförlitliga som empiri för föreliggande studie. Samtliga författare har genom redovisade erfarenheter och utbildningar en möjlighet att skriva auktoritativt om respektive ämne. Texterna uppvisar inte några bakomliggande egna intressen till texternas ursprung utan de har tillkommit av ett behov av att sakligt redogöra för respektive frågeställningar. Samtliga dokument redovisar tydligt vilka källor som använts vilket medför att innehållet går att kontrollera.

4 Metod

Denna studie tar sitt avstamp i aktuell forskning och har ett framåtskådande perspektiv genom en komparativ fallstudie mellan två fall, Sverige och Polen, med kvalitativ innehållsanalys av empirin. De polska erfarenheterna sätts i en svensk kontext och bidrar härigenom till att identifiera militärstrategiska konsekvenser av vald samverkansstrategi. Genom att studien använder begrepp och ett ur den aktuella forskningen framtaget analysverktyg samt på i förväg definierade områden, samverkansstrategi och militärstrategi, har studien en deduktiv ansats (Bryman och Nilsson 2018, 48,108).

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Analysen har skett genom tolkning av empirin. En tolkande analys innebär att resultaten påverkas av forskarens förförståelse vilket kan leda till divergerande resultat från andra forskare. Vid tolkande ansatser är det viktigt att källorna behöver bedömas och värderas. I denna studie har den bedömningen skett med stöd av en av Bryman och Nilsson (2018, 682) framtagen checklista. Checklistan består av nio frågeställningar vilka hjälper forskaren att vara källkritisk mot sin valda empiri.

I syfte att kunna tolka texterna så objektivt som möjligt har strävan varit att varje tolkning ska beskrivas med kompletterande text. Om en motsättning mellan olika källor funnits redovisas samtliga alternativa tolkningar varpå en av tolkningarna slutligen valts.

4.1 Analysverktyg

Föreliggande studie har använt samma presentationstabell som Edströms och Westbergs komparativa fallstudie *Military strategies of the new European allies: A comparative study* (2022). Styrkan i att använda en gemensam tabell för att presentera resultaten från denna studies analys är att tolkningarna blir jämförbara mot Edströms och Westbergs resultat.

Från den valda empirin kategoriseras initialt Sveriges respektive Polens militärstrategi. Kategorin militärstrategi delas i tre (3) underkategorier, (1) mål, (2) medel och (3) metod. Empiri som beskriver vad staten vill uppnå med det militära maktmedlet, det säkerhetspolitiska målet, sorteras in i underkategori *mål*. valda metoder, där respektive stats satsningar på det militära försvaret, eventuella ingångna militära samarbeten eller deltagande i internationella operationer placeras. Underkategorin *medel* redovisar den eller de viktigaste principerna, statens idé, för hur det säkerhetspolitiska målet ska nås. Exempel på principer kan vara *tillsammans med andra...* eller *genom en egen stark militär...* Metoden är sedan de aktiviteter staten genomför vilka leder till och säkerställer att medlet effektueras.

Utifrån statens militära strategi kategoriseras därefter vilken samverkansstrategi som valts. En stat kan härvid välja att antingen ingå i en militär allians – balanserings- eller triumfvagnsstrategi – eller stå utanför allianser – isolationistisk strategi. I syfte att nyansera och tydligt beskriva statens val av samverkansstrategi har Elgströms (2000) figur, figur 2 ovan, nyttjats.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Ramverket, tabellerna, har använts för att sammanfatta de resultat som den tolkade empirin ger uttryck för och ger en överskådlig bild av statens samverkans- och militära strategi.

Analysen av staternas strategier har skett i två steg. I det första steget analyseras staternas strategier före Polens inträde respektive före Sveriges medlemsansökan till Nato. Steg två analyserar hur Polens valda samverkansstrategi fått konsekvenser för den militära strategin. Då eventuella konsekvenser för svensk militär strategi ännu inte går att se används därefter Polens konsekvenser som ett underlag för studiens två avsnitt *diskussion* och *vidare forskning*.

Tabell 1 – Analysverktyg Utifrån de analyserade komponenterna ur militärstrategin fastställs vilken samverkansstrategi som valts (Edström och Westberg 2022)

Samverkansstrategi	Militärstrategi		
	Mål	Medel	Metod
Balanserings-, triumfvagns-, riskspridnings- eller isolationistisk strategi	De önskade strategiska målen	Principer för hur målen nås	Verksamheter som leder till det önskade målet.

4.2 Genomförande

Inledningsvis genomförs en analys av Polens och Sveriges valda samverkansstrategi och militärstrategi före deras respektive Natomedlemskap i syfte att identifiera skillnader och likheter mellan ländernas strategi samt möjliga faktorer vilka kan påverka ett senare val av militärstrategi. Därefter analyseras vilka strategier Polen valt för att nå önskade militära målsättningar. Metoderna och valen appliceras, diskuteras och problematiseras därefter i en svensk kontext där även Sveriges senaste politiska målsättning analyseras. Slutligen diskuteras och problematiseras vald metod och dess relevans för att på förhand kunna förutsäga potentiella effekter av en stats val av strategi.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

4.2.1 Val av fall

I studien används Polen som komparativt fall för att identifiera och därefter diskutera områden där Sverige kan dra lärdom av de polska erfarenheterna. Polens och Sveriges gemensamma historia sträcker sig lång tid tillbaka och under slutet av 1500-talet hade länderna en gemensam kung, Sigismund. Under hela 1600-talet präglades Östersjöregionen av oroligheter och krig mellan Polen, Ryssland och Sverige vilket försvagade Polen men stärkte Sverige. Genom en svensk anslutning till Nato kommer staterna återigen ingå i en gemensam allians.

Polens historia under de senaste 200 åren är dock väsentligt annorlunda än den svenska. Den strategiska försvagningen av landet ledde mot slutet av 1700-talet till att statens självständighet helt upphörde då Ryssland, Preussen och Österrike mellan 1772 och 1795 delade upp Polen mellan sig. Den polska befolkningen försökte under 1800-talet frigöra sig från sina grannar, men dessa försök innebar snarare att grannarnas grepp hårdnade än mer (Ljung och Neretnieks 2012, 14–15).

Det skulle dröja till efter första världskrigets slut innan Polen återigen kunde återupprättas som självständig stat. Polens återupprättande skedde dels genom att den polsk-tyska gränsen reglerades i Versaillesfördraget⁴ och dels genom det krig mellan Polen och Sovjetunionen, där Polen lyckades erövra landområden på sin motståndares bekostnad. Det dröjde dock inte länge innan landet återigen delades mellan Tyskland och Sovjetunionen genom Molotov-Ribbentroppakten⁵.

För svenskt vidkommande tog utvecklingen en annan väg från 1600-talet och framåt. Sverige gick in i en stormaktsperiod med en stark militärmakt och stora landområden. Perioden präglades av flera krig mot Ryssland, Danmark och Polen⁶. När Karl XII den 30 november

⁴ Versaillesfördraget har fått sitt namn efter det avtal som skrevs under, mellan Tyskland och dess fiender efter första världskriget (1914–1918), den 28 juni 1919 på slottet Versailles utanför Paris. För vidare läsning se exempelvis *The Treaty of Versailles: A Concise History* (Neiberg 2017)

⁵ Även känd som icke-aggressionspakten mellan Tyskland och Sovjetunionen uppkallad efter staternas respektive utrikesministrar 1939. Se till exempel *Djävulens allians: Hitlers pakt med Stalin 1939–1941* (Moorhouse 2015).

⁶ För en tidslinje över Sveriges krig se exempelvis *Sveriges historia* (Lindqvist 2002, 717–18)

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

1718 dör anses det utgöra slutet på storhetsperioden och Sverige gick in i den period som kommit att kallas för frihetstiden. Trots namnet fortsatte krigen även under detta århundrade och Sverige var genom olika former av allianser och pakter i perioden allierad både med och mot Ryssland. Frihetstiden tog slut i och med freden i Fredrikshamn 1809 och efter Sveriges senaste krig mot Norge 1814 har landet inte varit indraget i krig.

De historiska skillnaderna till trots har Sverige och Polen idag en likartad militär struktur. Polens väpnade styrkor består av i huvudsak stående förband med anställd personal inom vapenslagen armén, flygvapnet och marinen samt ett hemvärn. Inom marinen förfogar Polen över fregatter, korvetter och en ubåt. Armén är det numerärt största vapenslaget, vilket nyligen moderniserats med bland annat nya stridsvagnar ("Chapter Four: Europe" 2023, 121). Polens pågående modernisering, i kombination med det stora stödet till Ukraina, har lett till en dramatisk höjning av försvarsutgifterna.

Polens försvarsmakts tre (3) huvuduppgifter är jämförbara med flera av de – i Sveriges rikets lag beslutade - försvarsuppgifterna (Pallin m.fl. 2018; Försvarsdepartementet 2007). Den första huvuduppgiften, nationellt och kollektivt försvar är jämförbar med Sveriges motsvarighet, *Försvara Sverige mot ett väpnat angrepp*, kombinerat med, *ge och ta emot militärt stöd*. Polens försvarsmakts andra uppgift innebär att medverka till internationell säkerhet och stabilitet, vilket motsvaras av Sveriges värna *Sveriges suveräna rättigheter och svenska intressen samt att förebygga och hantera konflikter och krig såväl nationellt som internationellt* och där *Försvarsmakten ska kunna utföra sina uppgifter självständigt eller i samverkan med andra myndigheter, stater och organisationer*. Polens tredje uppgift innebär att dess försvarsmakt ska bidra till inre säkerhet och ge stöd till det civila samhället. Uppgiften motsvaras i Sverige av skrivningen *...med myndighetens befintliga förmåga och resurser kunna lämna stöd till civil verksamhet*.

Polen och Sverige har även uttalat att de har en liknande ambition vad gäller de respektive ländernas vilja att fullgöra, det i Wales 2014, beslutade Natomålet om att avsätta minst 2% av statens bruttonationalprodukt (BNP) i försvarsanslag (Nato 2014). Polen försvarsutgifter under 2022 låg på 1,9% av BNP men i budgeten inför 2023 beslutades att avsätta 3,0% ("Chapter Four: Europe" 2023, 64).

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Sverige motsvarande siffra för 2022 var 1,3% men i och med budgetpropositionen för 2024 föreslås en militär anslagsökning med över 27 miljarder. Denna ökning skulle i så fall innebära att målet, 2% av BNP i försvarsanslag, nås redan 2024 och inte som tidigare planerats under 2028 (Finansdepartementet 2023).

5 Analys

5.1 Vägen till medlemskap

5.1.1 Polen

Polen var ett av de första länderna från det gamla östblocket att ansluta sig till Nato när de tillsammans med Tjeckoslovakien och Ungern anslöts 1999. Polen tog de första stegen mot ett medlemskap i Nato redan innan Warszawapaktens upplösning (Ljung och Neretnieks 2012, 32). Den 21 mars 1990 besökte Polens dåvarande utrikesminister, Krzysztof Skubiszewski – då som den tredje ministern från en Warszawapaktsstat – Nato högkvarteret i Bryssel. Även om besökets syfte inte var att officiellt knyta Polen närmare Nato – det var inte praktiskt möjligt under Sovjetunionens styre över Warszawapakten – innebar det att Polen tydligt visade att Nato var en faktor som Polen utrikespolitiskt behövde inkludera. Förhållandet mellan Polen och Nato formaliserades ytterligare, den 9 augusti samma år, då den polska ambassaden i Bryssel erhöll en uppgift att upprätta ett samverkanskontor för att säkerställa fungerande samtal med Nato (Kupiecki 2019, 37).

Med upplösningen av Warszawapakten riskerade Polen att bli isolerade mellan två starka grannländer och samtidigt stå utan säkerhetsgarantier från en allians det vill säga en liknande situation som landet hamnade i under mellankrigstiden, Polska representanter försökte därför – i samband med Natobesöket i Polen i september 1990 – få Nato att engagera sig i den polska regionen och betrakta det som ett gemensamt säkerhetsintresse för både Polen och Nato (Kupiecki 2019, 38). Den polska ambitionen gav resultat och kan ses i Natos strategiska koncept från 1991 vilket beskriver att de östeuropeiska staternas frigöring från Sovjetunionen och WP och staternas kommande roll för i Europa kommer stärka både europeisk säkerhet och bidra till en ökad effekt för Nato (Nato 1991, st. 2). Polen visade genom deltagande i operationer ledda av Nato samtidigt en vilja på att samarbetet med Nato var av stor betydelse för landets ambition att närma sig Västeuropa och Nato. Tillsammans med bland annat Sverige deltog

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Polen i den multinationella styrka som i slutet av 1990-talet, under ledning av Nato, var insatta i Bosnien under namnen IFOR och SFOR (Försvarsmakten 2018).

Upprättande av samverkanskontor och deltagande i operationer ledda av Nato indikerar att Polen har en samverkansstrategi som innebär uppvaktning av Nato.

Tabell 2 – Polsk strategi före Natomedlemskap

Samverkansstrategi	Militärstrategi		
	Mål	Medel	Metod
Uppvaktningstrategi	Undvika att bli isolerade mellan Nato (Västeuropa) och Sovjetunionen (Ryssland)	Externt stöd från USA och de västeuropeiska grannstaterna	Samverkansfunktion vid ambassaden i Bryssel i syfte att gynna god dialog med Nato Deltagande i operationer ledda av Nato på Balkan

5.1.2 Sverige

Under 1900-talet stod Sverige utanför de båda världskrigen och stödde inte officiellt någon av parterna i andra världskriget. Den valda strategin att vara neutral och därigenom inte bli medlem i Nato 1949 – en isolationistisk strategi – innebar att Sverige efter andra världskriget var i behov av att ha en egen stark försvarsmakt, vilken skulle kunna motstå och försvara landet vid ett väpnat angrepp. Försvarsbesluten, både det 1942 och 1948, medförde att 1936 års fattade försvarsbeslut reviderades och Sveriges försvarsmakt erhöll anslagsökningar och moderniserades (*Kungl. Maj:ts proposition nr 206 1942; Kungl. Maj:ts proposition nr 210 1948*). Sverige kompletterar sin militärstrategi med en aktiv utrikespolitik – inom Förenta Nationerna (FN) – som kom att bli hörnstenen i de svenska ansträngningarna för att säkra global fred, vilket då även skulle säkra den svenska säkerheten (Regeringen 2021). Att Sverige inom

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

ramen för FNs fredsbevarande operationer under 1900-talets andra hälft inte är att beteckna som en avvikelse mot neutraliteten beror på att operationerna inte omfattades av några sanktioner och skedde först efter att parterna i konflikterna accepterat fredsbevarande trupp under FN-flagg (Westberg 2021, 188).

För att den svenska isolationistiska strategin – neutralitetspolitiken – ska vara lyckosam krävs det att den stat som utgör ett hot – i Sveriges fall Sovjetunionen – uppfattar den neutrala staten som trovärdig i sin samverkansstrategi (Utrikesdepartementet 2001, 394–95). Även om Sverige under kalla kriget utvecklade en egen försvarskapacitet och försvarsindustri var det nödvändigt att – utifrån både ekonomiska och kvalitativa skäl – importera försvarsmateriel från länder inom Nato. Trovärdigheten till Sveriges neutrala strategi påverkas ytterligare negativt av det betydande informationsutbytet, avseende försvarsteknologi, som skedde mellan USA och Sverige med start redan 1952 (Utrikesdepartementet 2001, 293).

Exakt vilken tilltro Sovjetunionen satte till och hur trovärdig den svenska neutralitetspolitiken uppfattades är svår att bedöma men med ovan beskrivna problematik kring samarbeten inom försvarsindustriella områden är inte utspel som ”...det neutrala Sverige borde i sin tur bättre odla sina förbindelser österut” förvånande (Utrikesdepartementet 2001, 124). Ett sovjetiskt ifrågasättande av den svenska strategin torde även vara rimligt utifrån det faktum att det från USAs sida fanns planer på att – genom det så kallade riktlinjedokumentet – bistå Sverige vid ett eventuellt angrepp från Sovjetunionen (Utrikesdepartementet 2001, 227–28).

Sveriges officiella ståndpunkt och säkerhetspolitiska linje var således att landet genom att de var militärt alliansfria skulle kunna vara neutrala i krig. Utredningen *Fred och säkerhet* visar dock att denna strategi var väldigt flexibel och pragmatisk i syfte att undvika en konfrontation med det enda reella hotet, Sovjetunionen. Tolkningen av den faktiska strategin blir därför att Sverige under kalla kriget använde en form av riskspridningsstrategi med inslag av multipla uppvaktningar.

Efter kalla kriget fortsätter denna strategi. Skillnaderna är dock att ett hot från Sovjetunionen nu i praktiken har upphört och Sverige behöver inte oroa sig för att den ovan beskrivna trovärdigheten ska ifrågasättas. Med andra ord är det mer eller mindre riskfritt att ingå samarbeten och partneravtal med militära organisationer. Genom Sveriges medlemskap i

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Partnerskap för fred (PFF) 1994 och Joint Expeditionary Force (JEF) 2017 sker denna multipla uppvaktning helt öppet⁷.

Med start 2008 sker en förändring av det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde. Ryssland angriper då Georgien vilket påverkar relationen mellan Ryssland och Nato negativt (Försvarsdepartementet 2013, 76). I Försvarsberedningens rapport från 2013 konstateras det även att Ryssland 2008 påbörjat en reformering och modernisering av sin försvarsmakt men att den fram till år 2015 endast bedöms kunna användas för försvar av eget territorium eller i mindre operationer i det omedelbara närområdet (Försvarsdepartementet 2013, kap. 8.7.2). Sveriges svar på det förändrade säkerhetsläget kommer i och med Försvarsbeslutet 2015 – krigsförbandens operativa förmåga behöver öka och förutsättningarna för att ge och ta emot stöd från andra länder förbättras (Regeringen 2015, 63, 65). Propositionen klarlägger att den svenska försvarsförmågan även syftar till att bidra till ökad gemensam säkerhet i norra Europa och att säkerhetspolitiska samarbeten – särskilt med Finland – bör fördjupas.

⁷ Partnerskap för fred (PFF) är ett program inom Nato som ska möjliggöra Natosamarbete med icke Natoanslutna stater där samarbetet kan anpassas efter den icke anslutna statens behov (Nato 2023b). Joint Expeditionary Force (JEF) är en militär snabbinsatsstyrka som ska ha förmåga att snabbt användas i operationer i Östersjö, Nordatlanten och Arktis solitärt eller tillsammans med Nato eller FN (Royal Navy u.å.).

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Tabell 3 – Svensk strategi före Natomedlemskap

Samverkansstrategi	Militärstrategi		
	Mål	Medel	Metod
Riskspridningsstrategi (Multipla uppvaktningsstrategier)	Bibehållen handlingsfrihet	Nationellt försvar i samarbete med flera olika samarbets- partners	Ökad satsning på nationell försvars- kapacitet Ökad förmåga att ge och ta emot stöd (Värdlandsstöd) Medlemskap i Partnerskap för fred och JEF Bilateralt försvars- samarbete med Finland

5.2 Effekter av medlemskapet

5.2.1 Polen

Under Polens tid som Natomedlem har flera skiftningar på den säkerhetspolitiska arenan skett vilket påverkat alliansens inriktningar. Terrorattacken den 11 september 2001 innebar att Nato för första – och hittills enda – gången aktiverade artikel 5 – om kollektivt försvar – i Washingtonfördraget (Nato 2023a). Nato ökade därefter sina ansträngningar för att bekämpa terrorismen och ledde 2003 den av FN sanktionerade insatsen i Afghanistan trots att Afghanistan låg utanför det Euro-Atlantiska området (Nato 2022b). De ryska anfällen mot Georgien 2008 och Ukraina 2014 och 2022 återskapade till del den geostrategiska kartan vilken existerade under det kalla kriget mellan öst och väst (Nato 2022c). För Polen innebär det att

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

staten ännu en gång riskerar att bli en krigsskådeplats i den skarv som uppstår vid Natos östra landgräns.

De första åren av det polska medlemskapet var det viktigt för Polen att bygga trovärdighet inom alliansen (Kupiecki 2019, 125–27). Genom att helhjärtat anpassa Polens förmåga till Natos principer om kollektiv och gemensam säkerhet skulle det inte bara öka Polens trovärdighet utan det skulle öka hela Natos avskräckningseffekt. Denna ambition – vilken Polen visat prov på redan innan medlemskapet genom deltagande i Natos operationer på Balkan – blev genom medlemskapet i Nato även formell (Kupiecki 2019, 171–72).

Efter att Polen 2015 fick en ny regering, med en mer nationalkonservativ politik, påbörjades 2016 en försvarsreform (Pallin m.fl. 2018, 101). I reformen ingick bland annat inköp av nya stridsvagnar, stridsflygplan och en process för att öka Polens interoperabilitet – förmågan att verka tillsammans med andra – mot övriga Natomedlemmar. I den presenterade reformen 2016 fanns även en ökning av den nationella försvarsförmågan och en avskaffning av den polska värnplikten (Ljung och Neretnieks 2012, 5). Även om motiven bakom reformen kan komma ur en inrikespolitisk kamp mellan det konservativa regeringspartiet *Fred och rättvisa* och den tidigare regeringen kvarstår Nato och USA som Polens viktigaste samarbetspartner och enligt Polen den viktigaste hörnstenen i Europeisk säkerhet (Ministry of National Defence 2022). Även om samarbetet med USA och Nato, och den kollektiva avskräckning det för med sig, fortsatt har störst betydelse, har landets självständighet ökat de senaste åren (Ljung och Neretnieks 2012, 58). Ett tecken på att Polen själva vill säkra sina intressen visar sig i att den kommande ökningen i försvarsanslag inte enbart beror på direktivet i Nato utan även av viljan att visa att landet kan försvara sig självt (The Chancellery of the Prime Minister 2023). Ett annat tecken på en ökad polsk självständighet är valet att inte delta i Libyeninsatsen 2011 (Ljung och Neretnieks 2012, 33).

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Tabell 4 – Polsk strategi efter Natomedlemskap

Samverkansstrategi	Militärstrategi		
	Mål	Medel	Metod
Balanseringsstrategi	Undvika att Polen återigen blir en krigsskådeplats i ett krig mellan öst och väst.	Kollektivt försvar inom Nato Egen stark försvarsmakt	Modernisering av den egna försvarskapaciteten Utökning av det nationella försvaret

Edström och Westberg (2022, 131–33) menar dock att den enkla slutsatsen, att Polen använder en strategi som innebär multipla uppvaktningsstrategier, är felaktig. Snarare är det betydelsen av ett tätt samarbete med USA som utgör den viktigaste faktorn för val av strategi, vilken enligt Edström är en triumfvagnsstrategi.

5.2.2 Sverige

Sverige visar genom sin medlemsansökan att staten går från en riskspridningsstrategi med multipla uppvaktningsstrategier till antingen en balanseringsstrategi eller – enligt Edströms resonemang kring Polen ovan – en triumfvagnsstrategi. Samtidigt fortsätter den sedan tidigare beslutade upprustningen av Sveriges egen försvarsförmåga och anslagsökningar föreslås inom hela utgiftsområdet (Finansdepartementet 2023, 8). I budgetpropositionen konstateras att försvarssamarbete med andra länder stärkt den svenska nationella förmågan och ökat interoperabiliteten vilket varit en betydande del i den svenska säkerhetspolitiken (Finansdepartementet 2023, 35). Samtidigt kvarstår Sveriges mål med försvaret, att försvara Sverige mot väpnat angrepp, hävda Sveriges integritet, främja vår säkerhet... och skydda samhället (Finansdepartementet 2023, 17). Med andra ord kompletteras den önskade balanseringsstrategin – anslutning till Nato – med verksamheter kopplade till en isolationistisk strategi.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

I fråga om vilken målsättning Sverige har i sitt medlemskap uttrycker svenska politiker att Sverige ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk samarbetspartner (Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet 2022, 41).

Tabell 5 – Svensk strategi efter Natoansökan

Samverkansstrategi	Militärstrategi		
	Mål	Medel	Metod
Balanseringsstrategi (riskspridning?)	Hävda svensk integritet och försvara Sverige mot väpnat angrepp	?	Medlemskap i Nato
	Trovärdig, pålitlig och solidarisk samarbetspartner		Fortsatt utveckling av nationell försvarskapacitet (totalförsvarsutveckling) Fortsatt utveckling av det svensk-finska samarbetet

5.3 Slutsatser

Både Sverige och Polen bedömde att det största hotet utgjordes av Sovjetunionen/Ryssland och att ländernas geografiska placering innebar ett strategiskt utsatt läge där de riskerade att hamna mitt emellan Nato och Sovjetunionen/Ryssland. Tiden omedelbart efter Sovjetunionens fall upplevs inte detta hot lika allvarligt och både Polen och Sverige inriktar sina militära förmågor mot att delta i fredsfrämjande operationer på Balkan. Det ryska hotet framträder dock snart igen och Polen påbörjade redan efter Rysslands annektering av Krim 2014 en upprustning av den nationella försvarsförmågan. Efter att Ryssland invaderat Ukraina 2022 är det återigen tydligt, för både Sverige och Polen, att Ryssland utgör det största hotet mot staternas säkerhetsintressen.

Till grund för den polska samverkansstrategi ligger den militära strategin och målsättningen att undvika att återigen hamna mellan två stridande parter och bli krigsskådeplats. Denna strategi gör att Polen ingår i militära allianser både efter andra världskriget och efter Sovjetunionens

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

sönderfall. I Sveriges fall verkar det snarare vara omvänd ordning på förhållandet mellan samverkansstrategi och militär strategi. Den svenska neutralitetsprincipen och valet att inte ingå i militära allianser förefaller högre prioriterat än den militära strategin. Ett förhållande mellan samverkansstrategi och militärstrategi, där det förstnämnda har företräde, skulle kunna vara en del av förklaringen till att det saknas öppna och tydliga uttalande om vad ett kommande Nato-medlemskap får för konsekvenser och hur Sverige avser agera inom alliansen. Den polska målsättningen att undvika att bli krigsskådeplats har stora likheter med det svenska målet att hävda svensk integritet men det kan även tolkas som en skillnad i ambition. En tolkning av att undvika att Polen blir krigsskådeplats är att Polen inte avser att tillåta motståndare på sitt territorium. Motsvarande tolkning av den svenska målsättningen, att hävda svensk integritet, är att en motståndare då först ska tillåtas kränka integriteten innan militära motåtgärder vidtas.

Polens militärstrategiska medel, både före och efter det kalla kriget, har varit att ingå i en militär allians och bidra till kollektiv säkerhet vilket medför nästan 70 års vana av alliansmedlemskap. Sverige har däremot inte varit medlem i en militär allians på två hundra år och behöver därför sannolikt ställa om inte bara militärt utan även mentalt. Efter en anslutning till Nato är det inte längre enbart Sveriges integritet som ska hävdas, som det nu är formulerat i målsättningen för försvaret, utan hela Natos integritet i enlighet med Natos doktriner och strategier. Detta förändrade synsätt är inte en fråga enbart för Försvarsmakten, utan för hela staten Sverige, då det är staten och inte en enskild myndighet som blir medlem.

Samtidigt har Polen under de senare åren satsat stort på att även bygga upp och utveckla den nationella försvarsförmågan. Förutom att denna förmågeutveckling gör att Polen sannolikt bättre klarar en initial kris på polsk mark, stärker den Natos kollektiva förmåga. Sverige torde därför oavsett om ett Natomedlemskap blir verkligt eller inte fortsätta sin planerade och beslutade förmågeutveckling. För Sveriges del skulle det innebära att det förefaller som om förmågeutvecklingen har två spår, ett nationellt och ett Natoanpassat.

Den polska pågående förmågeutvecklingen har även inneburit modernisering av den polska försvarsmakten. Sannolikt kommer även den svenska Försvarsmakten behöva genomgå en modernisering. Den svenska pågående och beslutade förmågeutvecklingen med tillskott i försvarsanslag innehåller redan denna typ av moderniseringssatsningar varför behovet för svenskt vidkommande inte är lika stort som det varit för Polen.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Polen har sedan inträdet i Nato valt att professionalisera sin försvarsmakt vilket genomfördes före regeringsskiftet 2015 (Pallin m.fl. 2018, 102). Även Sverige genomförde en professionalisering efter 2010, då värnplikten fram till 2017 hölls vilande och rekrytering skulle ske på frivillighet (Försvarsberedningen 2019, 137–38). Värnplikten kommer med största säkerhet vara grunden för den svenska Försvarsmaktens personalförsörjning även bortom den aktuella försvarsbeslutsperioden (Försvarsberedningen 2023, 185). En förnyad professionalisering är därmed inte trolig men kan utifrån de polska erfarenheterna bli en realitet.

6 Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

6.1.1 Sveriges intresse att uppfattas som en trovärdig, pålitlig och solidarisk medlem

Enligt polska erfarenheter innebär ett Natomedlemskap initialt att staten behöver bygga trovärdighet (Kupiecki 2019, 125). För Polen skedde det genom att vara delaktig i Natos operationer. Sveriges kommande roll som en trovärdig medlem i Nato kan diskuteras mot bakgrund hur Sverige agerat historiskt. Under kalla kriget påvisar Sverige tecken på uppvaktningsstrategi och under 90-talet sker samarbete med Nato utan att fullt ut söka medlemskap. Sveriges möjlighet att själva välja vilka och i vilken omfattning ett framtida deltagande sker kommer därför troligen begränsas. Även om Sverige har möjlighet att stoppa beslut om insatser och operationer, eftersom Natos beslut fattas i konsensus, skulle kunna innebära att ett sådant agerande få negativ effekt på Sveriges trovärdighet.

Sveriges samverkansstrategi efter 1991 och fram till Nato-ansökan är svårtolkad. Officiellt kommunicerar Sverige en vilja att vara militärt alliansfria men samtidigt ingås medlemskap både i PFF och JEF med de starka band till Nato detta för med sig. Sverige verkar gärna ta emot stöd men vill inte ge samma försäkring tillbaka gentemot Nato och ansöker inte om fullvärdigt medlemskap förens Ryssland invasion av Ukraina. Detta agerande kan innebära både att Sveriges trovärdighet och den solidariska ambitionen går att ifrågasätta redan nu. Är Sverige ett land det går att lita på och kommer Sverige agera utifrån Natos säkerhetsintressen och inte de egna?

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Det går såklart att hävda att Sverige historiskt påvisat ett stort engagemang inom ramen för både EU, FN eller andra operationer inom Nato. Men i dessa fall har de skett i enlighet med vad Sverige själva har valt. Som medlem i Nato, där besluten fattas i konsensus, förväntas Sverige följa beslut fattade utanför Rosenbad. Kommer Sverige hindra ett sådant beslut om de av Riksdagen uppfattas kunna missgynna svenska säkerhetsintressen? Flera röster har höjts mot Turkiet och Turkiets upplevda fördröjning av ett svenskt Natomedlemskap. Föreligger det inte en risk att Sverige kommer agera på ett liknande sätt om svenska intressen hotas?

Redan i försvarsbeslutet 2020 uttalade svenska beslutfattare att ”det ligger i Sveriges intresse att uppfattas som en trovärdig, pålitlig och solidarisk samarbetspartner”(Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet 2022, 41). Vid tidpunkten för Försvarsbeslutet hade Sverige inte ansökt om medlemskap i Nato och skrivningen i beslutet är i första hand skriven avseende de då aktiva samarbetena med övriga nordiska länder och EU (Regeringen 2020, 68). Denna linje ligger således fast men utökas genom Nato-anslutningen till att omfatta fler samarbetspartners. Sverige visar dock genom handling – genom att avsätta 2% av BNP i försvarsanslag i kommande budget – att staten vidtar åtgärder för att bidra till Natos kollektiva säkerhet och i framtiden inte åka snålskjuts. Den svenska budgetpropositionen kommer dock samtidigt som det råder en stor enighet avseende det säkerhetspolitiska läget. Vad sker i Sveriges politiska landskap om, mot förmodan, omvärldsläget skulle gå i en positiv riktning med en ny avspänningsperiod mellan öst och väst?

6.1.2 Balansering eller triumfvagn?

Hur avgörs om strategin är en balanserings- eller triumfvagnsstrategi? Jag menar att det beror på hur forskaren och den hotade staten ser på den allians vilken staten allierar sig med. Definitionen av balanseringsstrategin är att ingå allians mot ett upplevt hot och vid en triumfvagnsstrategi samarbetar staten med det upplevda hotet. Edströms argument att Polen använder en triumfvagnsstrategi faller därmed eftersom Polen inte ser USA, utan Ryssland som hotet. USA kanske utgör den starkare makten och har en högre militär förmåga än Ryssland men ur ett hotbalansperspektiv är ju makten inte det viktigaste.

Med Edströms argument uppstår ytterligare en problematik. Genom att han påstår att USA är en triumfvagn stärks Rysslands narrativ. När Nato expanderar upplevs hotet mot Ryssland från Nato högre. Vilken strategi Ryssland då väljer för att motverka detta hot torde stå mellan att

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

antingen balansera eller att stärka den egna kapaciteten vilket i sin tur kommer leda till att Nato upplever ett ökat hot och så vidare.

6.1.3 Riskspridning

Både Polen och Sverige har i sina strategier kompletterat sina strategier med medlemskap i andra internationella organisationer där båda staterna är medlemmar i FN och EU. Sverige har dessutom ett bilateralt avtal med Finland och Polen ett samarbete med Visegrad. Eftersom samtliga dessa samarbeten direkt eller indirekt syftar till att säkra respektive stats säkerhetsintressen uppstår frågan om det inte är en riskspridningsstrategi som används av båda staterna? Begreppet riskspridning finns inte med i Waltz eller Walts teorier utan är hämtade från *Svenska säkerhetsstrategier – Teori och praktik* (Westberg 2021, 45).

Jag påstår att riskspridning inte kan ses som en egen samverkansstrategi. Mitt argument för detta påstående bygger jag på att en stat som upplever ett hot vidtar de åtgärder den finner lämplig för att omhänderta hotet, med andra ord minskar riskerna eller effekten av det upplevda hotet. Det sker därefter genom att staten ingår i en formell allians eller genom en isolationistisk strategi. Endast om en stat väljer att ingå i en allians både med och mot ett upplevt hot, det vill säga både en balanserings- och en triumfvagnsstrategi samtidigt, har staten spritt ut risken. Begreppet riskspridning är däremot användbart för att beskriva att en stat använder flera balanseringsstrategier eller en kombination av balanserings- och uppvaktningsstrategier. Det gör det dock inte enligt mig till en egen samverkansstrategi. Det är med andra ord tillräckligt med tre differentierade strategier, balansering, triumfvagn och isolationistisk.

6.1.4 Miljö

I modellen över militärstrategins delement består strategin av mål, metod, medel och miljö (Edström och Gyllensporre 2014). Analysverktyget som använts i denna studie bygger på senare forskning (Edström och Westberg 2022). Detta verktyg har inte använt delkomponenten miljö. I både Polens och Sveriges fall har de historiska erfarenheterna spelat en stor roll för valet av samverkansstrategi. Polen vill inte riskera att återigen hamna mitt emellan USA och Ryssland och Sverige håller under lång tid kvar vid sin alliansfria linje. Enligt Lundqvist (2023) är det Finlands Natoansökan som slutligen får Sverige att ändra denna linje vilket då skulle innebära att omgivningen, miljön, har förändrats. Konsekvensen är att miljöfaktorn är så pass viktig att den i en analys av en stats samverkansstrategi behöver vara en del av metoden,

6.2 Metoddiskussion

En enskilds stats maktkapital eller det hot denne kan projicera mot en annan kan vara svår att mäta i siffror och statistik. Det är visserligen möjligt att ställa upp kvantitativa jämförelser utvisande exempelvis staternas respektive ekonomiska satsningar eller tillgången på antalet krigsförband, stridsflygplan, stridsvagnar eller soldater i tjänst. En sådan jämförelse säger däremot inget om den aktuella statens förmåga att använda sina tillgångar och projicera ett hot eller avskräcka det potentiella hotet. En kvantitativ studie skulle däremot kunna bidra med nyttig bakgrundsinformation vilken i kombination med en kvalitativ studie, likt denna, skulle kunna öka tillförlitligheten på resultaten. Då denna studie använder empiri både av kvantitativ, exempelvis aktuella försvarsutgifter, och kvalitativ art, tolkad empiri, vilken tillsammans genom en systematisk metod drar slutsatser om hur verkligheten ter sig skulle det innebära en studie inom det som kommit att kallas realism (Bryman och Nilsson 2018, 53).

I denna studie har endast använts publicerade, i huvudsak offentliga, texter från Sveriges riksdag och regering. Med tillgång till annat material, exempelvis hemliga avtal eller dokument, skulle kanske en annan bild av svenskt och polskt agerande identifieras. Även intervjuer med beslutsfattare eller de som varit med och tagit fram studiens använda empiri hade kunnat bidra till en djupare bild av empirin. Även vid tillgång till hemliga dokument eller om intervjuer genomförts hade denna empiri dock behövt tolkas likt det som skett i denna studie.

Ett tolkande perspektiv innebär att forskarens förförståelse spelar en avgörande roll för resultatet då denna förförståelse behövs för att kunna se samband mellan en stor variation av empiri från vilka slutsatser sedan kan dras. Beroendet av förförståelse innebär därmed att en annan forskare skulle kunna göra en annan tolkning av samma empiri och då dra andra slutsatser. Ovanstående begränsning innebär att denna studies reliabilitet går att ifrågasätta.

Valet att använda redan publicerad empiri vilken granskas och kompletteras med en egen analys kan ge ökad validitet av grundforskningen eller framföra kritiska argument mot dess slutsatser. Då syftet inte har varit att kritisera eller komma med argument som prövar tidigare forskning har i stället den tidigare forskningen nyttjas för att dra andra slutsatser vilka har en mer framåtskådande ambition. Denna studie tillsammans med den använda empirin kompletterad med fler analyser av en stats val av samverkansstrategier skulle därför på sikt kunna utveckla

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

teorierna ytterligare. Därmed sker ingen större utveckling av existerande teori enbart av denna studie.

Den föreliggande studiens andra syfte var undersöka om studiens valda analysverktyg, utvisande en stats valda samverkansstrategi, går att använda för att på förhand dra slutsatser om hur valet påverkar statens militära strategi? Metoden som använts i denna studie kan användas för att jämföra olika länders val av strategi. Dock beror valet av strategi på de militärstrategiska målen vilka i sin tur är avhängiga den aktuella kontexten. Analysmetoden och verktyget fungerar för att identifiera vilken samverkanstrategi en stat använder och har använt utifrån samtida eller historiska observationer. En framåtskådande metod där en vald samverkansstrategi leds till olika strategiska metodval blir dock med denna studies valda analysverktyg endast hypotetiska. I denna studie visas hur Polen valt samverkansstrategi utifrån statens militära strategi medan Sverige verkar välja militär strategi utifrån önskad samverkansstrategi. Metoden att då i en jämförande fallstudie där fallen valt olika angreppssätt blir en utmaning för forskaren. Det går med andra ord inte säga att den andra staten kommer få samma resultat som den första om den andra staten agerar likadant. Däremot ger slutsatserna från den jämförande studien, med denna studies val av analysramverk, uppslag till vidare forskning, där respektive slutsats går att analysera djupare.

6.3 Vidare forskning

Denna studie har enbart undersökt och analyserat Sveriges val av samverkansstrategi och satt den i en kontext mot Polen samverkansstrategi. Härigenom identifieras eventuella konsekvenser för Sverige av ett kommande Natomedlemskap. En metodutveckling för att kunna dra presumtiva slutsatser för hur en stat ska agera i relationer med andra stater är fortfarande intressant. Därmed är det fortfarande motiverat att utveckla en analysmetod för att kunna genomföra framåtskådande studier.

Studien har i sin metod använt ett analysverktyg bestående av militärstrategi och samverkansstrategi. I studien har ingen viktning genomförts avseende vilken av delkomponenterna mål, metod eller medel som har störst betydelse för valet av samverkansstrategi. En studie som utvecklar analysverktyget med en värdering av

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

militärstrategins komponenter skulle eventuellt kunna göra fallstudier av samverkansstrategier mindre beroende av tolkning. I en sådan studie bör även komponenten *miljö* inkluderas.

Senast den 26 april 2024 ska Försvarsberedningen presentera sin slutrapport (Försvarsberedningen 2023, 5). Med den som grund är det möjligt att återigen göra en analys över den militärstrategi Sverige väljer. Eftersom analysverktyget i denna studie är användbart för att identifiera ett aktuellt läge är det genomförbart med denna studies design.

7 Referenser

- Andersson, Jan Joel. 2023. "High Time for Sweden's NATO Membership". Egmont Institute. 2023. <https://www.egmontinstitute.be/high-time-for-swedens-nato-membership/>.
- Bryman, Alan, och Björn Nilsson. 2018. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Buzan, Barry, och Richard Little. 2009. "Waltz and World History: The Paradox of Parsimony". *International Relations* 23 (3): 446–63. <https://doi.org/10.1177/0047117809340467>.
- "Chapter Four: Europe". 2023. *The Military Balance* 123 (1): 50–149. <https://doi.org/10.1080/04597222.2023.2162716>.
- Christensen, Thomas J, och Jack Snyder. 1990. "Chain Gangs and Passed Bucks : Predicting Alliance Patterns in Multipolarity". *International Organization* 44 (2): 137–68.
- Edström, Håkan, och Dennis Gyllensporre. 2014. *Svensk försvarsdoktrin efter kalla kriget : förlorade decennier eller vunna insikter?* Stockholm: Santérus Academic Press.
- Edström, Håkan, och Jacob Westberg. 2022. *Military strategies of the new European allies: A comparative study. Military Strategies of the New European Allies: A Comparative Study*. <https://doi.org/10.4324/9781003298052>.
- Elgström, Ole. 2000. *Images and strategies for autonomy : explaining Swedish security policy strategies in the 19th century*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- European Union Institute for Security Studies. u.å. "Jan Joel Andersson". iss.europa.eu. Åtkomstdatum 12 november 2023. <https://www.iss.europa.eu/author/jan-joel-andersson>.
- Finansdepartementet. 2023. *Budgetpropositionen för 2024*. Sveriges Riksdag.
- Försvarsberedningen. 2019. "Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021-2025". <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2019/05/ds-20198/>.
- . 2023. "Allvarstid - Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport 2023". Stockholm: Regeringskansliet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/departementsserien/allvarstid-forsvarsberedningens_hbb419/.
- Försvarsdepartementet. 2007. *Förordning med instruktion för Försvarsmakten*. Sveriges Riksdag. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20071266-med-instruktion-for_sfs-2007-1266/.
- . 2013. *Vägval i en globaliserad värld*. Regeringen och Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2013/05/ds-201333/>.
- . 2023. "Stor satsning på militärt försvar och Natomål beräknas vara uppfyllt". Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/stor-satsning->

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

pa-militart-forsvar-och-natomal-beraknas-vara-uppfyllt/.

Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet. 2022. *Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge - konsekvenser för Sverige*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemior/2022/05/ds-20227/>.

Försvarshögskolan. u.å. "Håkan Edström". fhs.se. Åtkomstdatum 12 november 2023a. <https://www.fhs.se/sc/profilsida.html?identity=400.516db7771614259560644323>.

———. u.å. "Jacob Westberg". fhs.se. Åtkomstdatum 12 november 2023b. <https://www.fhs.se/sc/profilsida.html?identity=400.516db7771614259560644617>.

———. u.å. "Stefan Lundqvist". fhs.se. Åtkomstdatum 12 november 2023c. <https://www.fhs.se/sc/profilsida.html?identity=400.1bfff87160c6c5971748>.

Försvarsmakten. 2018. "IFOR/SFOR Bosnien". [forsvarsmakten.se](https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/mer-historia/avslutade-truppinsatser/iforsfor-bosnien/). 2018. <https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/mer-historia/avslutade-truppinsatser/iforsfor-bosnien/>.

Knutsson, Mats. 2022. "Nu ligger vägen öppen för en Natoansökan". SVT Nyheter. 2022. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nu-ligger-vagen-oppen-for-en-nato-ansokan>.

Kungl. Maj:ts proposition nr 206. 1942. Stockholm: Sveriges Riksdag. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/kungl.-majts-proposition-nr-206_e930206b1.

Kungl. Maj:ts proposition nr 210. 1948. Stockholm: Sveri. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/kungl-majts-proposition-nr-210_E330210b1/html/.

Kupiecki, Robert. 2019. *Poland and NATO after the Cold War*. Warsaw: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych :

Lindahl, Ylva. 2023. "Nato – Framväxten". Landguiden. 2023. <https://www.ui.se/landguiden/internationella-organisationer/nato/framvaxten/>.

Linde, Ann. 2022. "Utrikesdeklarationen 2022". Stockholm: Regeringen. <https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/utrikesdepartementet/utrikesdeklarationen-2022.pdf>.

Lindqvist, Herman. 2002. *Historien om Sverige Från istid till framtid : [så blev de första 14000 åren]*. Stockholm: Norstedt.

Ljung, B O, och Karlis Neretnieks. 2012. "Polsk säkerhet idag och imorgon". Totalförsvarets forskningsinstitut.

Lundqvist, Stefan. 2023. "A Convincing Finnish Move: Implications for State Identity of Persuading Sweden to Jointly Bid for NATO Membership". *Studia Europejskie - Studies in European Affairs* 26 (4): 73–110. <https://doi.org/10.33067/SE.4.2022.3>.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

Ministry of National Defence. 2022. "Poland - NATO". gov.pl. 2022. <https://www.gov.pl/web/national-defence/poland---nato>.

Ministry of National Defence Republic of Poland. 2023. "Poland in NATO - more than 20 years". gov.pl. 2023. <https://www.gov.pl/web/national-defence/poland-in-nato-20-years>.

Moorhouse, Roger. 2015. *Djävulens allians : Hitlers pakt med Stalin 1939-1941*. Book. Lund: Historiska media.

Nato. 1991. "The Alliance's 1991 Strategic Concept". nato.int. 1991. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm.

———. 2014. "Wales Summit Declaration". nato.int. 2014. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm.

———. 2022a. "Finland and Sweden submit applications to join NATO". nato.int. 2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_195468.htm.

———. 2022b. "NATO and Afghanistan". nato.int. 2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm.

———. 2022c. "Strategic Concepts". nato.int. 2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm.

———. 2023a. "Collective defence and Article 5". nato.int. 2023. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm#invocation.

———. 2023b. "Partnership for Peace programme". nato.int. 2023. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm.

Neiberg, Michael S. 2017. *The Treaty of Versailles : A Concise History*. Book. New York, NY: Oxford University Press.

Pallin, Krister, Bengt-göran Bergstrand, Robert Dalsjö, Pär Eriksson, Eva Hagström Frisell, Michael Jonsson, Madelene Lindström, m.fl. 2018. "Västlig militär förmåga - En analys av Nordeuropa 2017". *FOI-R--4563--SE*.

Regeringen. 2015. *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016-2020*. Stockholm: Sveriges Riksdag. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2015/04/prop.-201415109>.

———. 2020. "Regeringens proposition (2020/21:30) Totalförsvaret 2021-2025". *Regeringen.Se*, 1–181. <https://www.regeringen.se/4a965d/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsproposition-2021-2025/totalforsvaret-2021-2025-prop.-20202130.pdf>.

———. 2021. "Medlemskapet i FN". regeringen.se. Regeringen och Regeringskansliet. 2021. <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/internationellt-samarbete/>.

———. 2023. "Sveriges väg in i Nato". regeringen.se. Regeringen och Regeringskansliet.

2UK022, Krigsvetenskap, SA Magisteruppsats

2023. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sverige-och-nato/sveriges-vag-in-i-nato/>.
- Royal Navy. u.å. "Joint Expeditionary Force". royalnavy.mod.uk. Åtkomstdatum 04 oktober 2023. <https://www.royalnavy.mod.uk/news-and-latest-activity/operations/mediterranean-and-black-sea/joint-expeditionary-force-maritime>.
- The Chancellery of the Prime Minister. 2023. "We have taken care of Poland's budget — we can build a strong army". gov.pl. 2023. <https://www.gov.pl/web/primeminister/we-have-taken-care-of-polands-budget--we-can-build-a-strong-army>.
- Utrikesdepartementet. 2001. *Fred och säkerhet - säkerhetspolitiska utredningen*. Sveriges Riksdag. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2001/12/sou-2002108/>.
- Walt, Stephen M. 1985. "Alliance Formation and the Balance of World Power". *International Security* 9 (4): 3–43. <https://doi.org/10.2307/2538540>.
- Waltz, Kenneth N. 1967. "International Structure, National Force, and the Balance of World Power". *Journal of International Affairs* 21 (2): 215–31. <https://www.jstor.org/stable/24370061>.
- Waltz, Kenneth N. 1979. *Theory of international politics*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Westberg, Jacob. 2015. *Svenska säkerhetsstrategier : 1810-2014*. Lund: Studentlitteratur.
- . 2021. *Svenska säkerhetsstrategier : teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- . 2023. *Svenska säkerhetsstrategier : från neutralitetspolitik till ansökan om Natomedlemskap*. Lund: Studentlitteratur.